

Diagnóza, klasifikační systémy

Psychodiagnostika dětí a mládeže, PSY 403

Přednáška 2

Obsah přednášky

- 1. Vymezení diagnózy - Formulace problému, kladení otázek, formulace hypotéz, volba metod**
- 2. Tvorba diagnózy**
- 3. Diferenciální diagnóza**
- 4. Diferenciální diagnóza, vývojově pojatá diagnóza, specifika dg.dětí**
- 5. Etiologie, etiopatogeneze**
- 6. Zdroje diagnózy**
- 7. Diagnóza a terapie, pozitivní a negativní důsledky dg.**
- 8. Klasifikační systémy, MKN 10, DSM IV, Achenbachův a Edelbrockův multiaxiální posuzovací systém**

Diagnóza

- Zjištění podstaty (příčiny) problému
- Prognóza nebo tvorba predikcí
- Základ pro terapii nebo poradenskou intervenci
- Hodnotící kritérium pro posouzení účinnosti intervence

Pojetí diagnózy obecně

- *Taxonomie*
- *Analýza řešení problému*

Dg. otázky

- Co způsobuje dítěti problém (jednání, myšlenky, emoce, etc.)?
- Co je potenciálně využitelné ke kontrole problémového chování dítěte?

Specifika diagnostiky u dětí

- a. rychlost a nestejnoměrnost vývoje
- b. plasticita a modifikovatelnost ve vztahu k prostředí
- c. souvislosti s prognózou a terapeutickou intervencí

Syndrom

- 1. Osobnostní nebo charakterový typ**
- 2. Dimenze nebo rysy**
- 3. Reakční typ**
- 4. Statisticky významně související soubor dílčích projevů**

Typy diagnóz

1. **Kategoriální diagnóza**
2. **Dimenzionální diagnóza**
3. **Vývojová diagnóza**
4. **Diferenciální diagnóza**
  - *rozhodnutí o normalitě problému*
  - *rozhodnutí o klasifikaci problému*

Chyby v diferenciální diagnostice

a. falešná pozitivní chyba

b. falešná negativní chyba

Pozitivní důsledky diagnózy

- a. komunikace mezi profesionály**
- b. tvorba intervenčního (terapeutického) plánu**
- c. přístup ke klinickým datům a výzkumům**
- d. facilitace provedení etiologických, epidemiologických a intervenčních studií**
- e. tolerance a akceptace**

Negativní důsledky diagnózy

- je diagnóza vůbec pravdivá?
- negativní označkování (diagnostická nálepka) => zaměření na psychopatologii => negativní očekávání

Etiologické předpoklady

1. mnohonásobná kauzalita
2. žádné apriorní předpoklady
3. primárnost empiricky podložených proměnných – pozorovatelné, měřitelné, modifikovatelné
4. reciproční interakce mezi relevantními proměnnými
5. stejná aplikovatelnost výkladových principů pro normální i patologický vývoj
6. význam současných vlivů i mimosituačních faktorů a vzdálenějších událostí

Empirický, multiaxiální posuzovací systém dětské a adolescentní psychopatologie (Achenbach, Edelbrock)

Principy

- Odvozeny z psychometrického konceptu- standardizované procedury, kvantitativní analýza údajů od různých informantů
- Syndromy jsou odvozeny z identifikovaných spojení mezi problémy
- Škály jsou konstruovány z položek sytících syndromy
- Škály jsou normalizovány
- Dítě může být hodnoceno stejnými procedurami, které byly užity k operacionální definici syndromu

Achenbach, Edelbrock, pokračování

Cíle

1. Facilitovat zdravý vývoj
2. Společný deskriptivní jazyk
3. Usnadnit získání standardních dat pro různé uživatele
4. Facilitovat komunikaci mezi praktiky různých profesí
5. Umožnit uživatelům měřit změny funkcí
6. Umožnit uživatelům hodnotit klinický význam změn

Achenbach, Edelbrock, pokračování

7. Pomoci aplikovat znalosti získané z předchozích případů na případy nové
8. Osvobodit se od aspektů hodnocení, které nemohou být standardizovány
9. Identifikovat případy s různými druhy poruch, které by měly být diagnostikovi známy
10. Rozvinout hodnotící schopnosti diagnostiků pomocí kompletního standardizovaného nástroje

Achenbach, Edelbrock, pokračování

Multiaxiální hodnocení

- Osa I : **Informace od rodičů**
- Osa II: **Informace od učitelů**
- Osa III: **Hodnocení kognitivních kompetencí**
- Osa IV: **Hodnocení fyzických předpokladů**
- Osa V: **Přímé hodnocení dítěte**

Achenbach, Edelbrock, pokračování

Syndromy

- Syndromy širšího pásma
- Syndromy užšího pásma
- Multizdrojový syndrom („cross-informant“ syndrom)
- Syndrom jako hypotetický konstrukt (latentní proměnná)
- Externalizované a internalizované syndromy
- Syndromologický profil

Srovnání kategorií poruch z DSM-IV s empiricky založenými syndromy podle Achenbacha

DSM - IV

- ADHD
- Poruchy chování
- Dysthymní porucha
- Generalizovaná úzkost
- Velká deprese
- Opoziční vzdor
- Somatizace
- Nediferencovaná somatoformní porucha

Achenbach

- Problémy s pozorností
- Agresivní chování, Delikventní chování
- Úzkostně depresivní
- Úzkostně depresivní
- Úzkostně depresivní
- Agresivní chování
- Somatické stížnosti
- Somatické stížnosti

DSM-IV, MKN-10, Achenbach- srov.

DSM - IV	MKN - 10	Achenbach
ADHD	Hyperkinetické poruchy	Problémy s pozorností
Poruchy chování	Poruchy chování	Agresivní chování Delikventní chování
Dysthymní porucha	Smíšené poruchy chování a emocí, emoční poruchy se začátkem spec.v dětství	Úzkostně depresivní
Generalizovaná úzkost	Emoční poruchy se začátkem specifickým pro dětství	Úzkostně depresivní
Velká deprese		Úzkostně depresivní
Opoziční vzdor	Poruchy chování	Agresivní chování
Somatizace		Somatické stížnosti
Nediferencovaná somatoformní porucha		Somatické stížnosti

Víceosý systém diagnostiky MKN-10

Klinická diagnóza

- Více než jedna diagnóza, pořadí důležitosti, diagnózy

Vyjádření míry postižení (poškození, zneschopnění, handicapujících důsledků)

- A-péče o vlastní osobu,
- B- práce,
- C-rodina,
- D-širší sociální kontext
- 0-bez postižení,
- 1-minimální postižení (cca 20%),
- 2-zřetelné postižení (cca 40%),
- 3-podstatné postižení (cca 60%),
- 4-závažné postižení (cca 80%),
- 5-těžké postižení (cca 100%).

Víceosý systém diagnostiky MKN-10 – pokrač.

Související faktory (přidružení, s klinickým stavem související okolnosti)

- Problémy související s negativními událostmi v dětství
- Problémy se vzděláním a gramotností
- Problémy v primární skupině včetně rodiny
- Problémy vyplývající ze sociálního prostředí
- Problémy týkající se bydlení a ekonomických podmínek
- Problémy týkající se fyzikálních kvalit prostředí
- Problémy spojené s právními okolnostmi
- Problémy s nemocností a invaliditou v rodině
- Problémy vyplývající ze životního stylu
- Nedbalost, špatné zacházení

Komponenty diagnózy

```
graph TD; A[Komponenty diagnózy] --> B[Metody]; A --> C[Zdroje]; A --> D[Prostředí];
```

Metody

- Přímé pozorování
- Pozorovací škály
- Interview
- Záznamy předchozích hodnocení
- Sociometrická hodnocení
- Sebeposuzovací procedury, osobnostní testy
- Výkonové testy
- Projektivní techniky

Zdroje

- Klient (dítě,adolescent)
- Rodiče
- Jiní členové rodiny
- Učitelé
- Další zaměstnanci školy
- Vrstevníci
- Informanti z komunity

Prostředí

- Domov
- Škola
- Poradna, klinika
- Prostředí her
- Komunita